Prima suum misso violauit Penthea Thyrso
Mater, & o geminæ clamauit adeste Sorores.
Ille Aper in nostris errat qui maximus agris,
710 Ille mihi feriendus aper, ruit omnis in vnum
Turba furens, cunctæ coeunt, trepidũq; sequũtur.
Iam trepidũ, iam verba minus violẽta lonquentẽ,
Iam se damnantem, iam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen fer opem matertera dixit
715 Autonoe, moueant animos Actæonis vmbræ.
Illa quis Actæon nescit, dextramq; precantis
Abstulit. Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infœlix, quæ matri brachia tendat.
Trunca sed ostendens deiectis vulnera membris,
720 Aspice mater ait, visis vlulauit Agaue,
Collaq; iactauit, crinemq; per aera mouit.
Auulsumq; caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites opus hoc victoria nostra est.
Non citius frondes autumni frigore tactas,
725 Iam male hærentes alta rapit arbore ventus,
Quã sunt mẽbra viri manibus direpta nefandis,
Talibus exemplis monitæ noua sacra frequẽtant,
Thuraq; dant, sanctasq; colunt Ismenides aras.

P. OVI. NASO. METAMORPHOSEON LIB. IIII.

AT nõ Alcithoe Mineias orgia censet,
Accipienda dei, sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iouis, sociasq;
Impietatis habet, festũ celebrare Sacerdos (sorores

Immunes operum famulas, dominasq; suorum
Pectora pelle tegi, crinales soluere vittas,
Serta comis, manibus frondētes sumere thyrsos
Iusserat, & sæuam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. parent matresq;, nurusq;,
Telasq;, & Calathos, infectaq; Pensa reponunt, 10
Thuraq; dant, Bacchūq; vocāt, Bromiūq;, Lyæū,
Ignigenāq;, satumq; iterum, solumq; bimatrem.
Additur his Nysæus, indetonsusq; Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor vuæ,
Nycteliusq;, Eleleusq; parēs, & Iacchus, & Euan. 15
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina liber habes. tibi em̄ inconsumpta iuuēta,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cœlo. tibi, cum sine cornibus astas
Virgineum caput est. Oriens tibi victus ad vsq; 20
Decolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu venerande, bipenniferūq; Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenaq; mittis in æquor
Corpora. tu biiugum pictis insignia frenis
Colla premis Lyncū, Bacchæ, Satyriq; sequūtur. 25
Quiq; senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret Asello.
Quacunq; ingrederis clamor iuuenilis, & vna
Fœmineæ voces, impulsaq; tympana palmis
Concauaq; æra sonant, longoq; foramine buxus. 30
Placatus, mitisq; rogant Ismenides, adsis,
Iussaq; sacra colunt. solæ Mineides intus
Intempestiua turbantes festa Minerua,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasq; laboribus vrgent. 35

E quibus vna leui deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, cõmentaq; sacra frequentant,
Nos quoq;, quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario sermone leuemus.
40 Perq; vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in mediũ vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primãq; iubent narrare sorores.
Illa quid e multis referat, nam plurima norat,
Cogitat, & dubia est de te Babylonia varret
45 Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palæstini credunt coluisse figura.
An magis vt sumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos.
Nais an vt cantu, nimiumq; potentibus herbis
50 Verterit in tacitos iuuenilia corpora pisces,
Donec idem passa est. an quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hæc placet, hæc quoniã vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lana sua fila sequente,
55 Pyramus & Thysbe iuuenũ pulcherrimus alter,
Altera, quas oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas habuere domos, vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis vrbem.
Notitiam, primosq; gradus vicinia fecit.
60 Tempore creuit amor. tædæ quoq; iure coissent,
Sed vetuere patres, quod non potuere vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest. nutu, signisq; loquũtur.
Quoq; magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.
65 Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret paries, domui communis vtriq;.

Id vitium nulli per sæcula longa notatum,
Quid non sentit amor? primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæq; per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant. 70
Sæpe vbi cõstiterant hinc Thysbe, Pyramus illinc,
Inq; vices fuerat captatus anhelitus oris,
Inuide dicebant paries quid amãtibus obstas?
Quantũ erat vt sineres toto nos corpore iungi?
Aut hoc si nimiũ est, vel ad oscula danda pateres. 75
Nec sumus ingrati, tibi nos debere fatemur,
Quod datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diuersa nequicquam sede locuti
Sub noctem dixere vale, partiq; dedere
Oscula quisq; suæ non peruenientia contra. 80
Postera nocturnos Aurora remouerat ignes,
Solq; pruinosas radiis siccauerat herbas,
Ad solitum coiere locum. tum murmure paruo
Multa prius quæsti, statuunt sub nocte silenti
Fallere custodes, foribusq; excedere tentent, 85
Cũq; domo exierint, vrbis quoq; tecta relinquãt.
Neve sit errandum lato spaciantibus aruo,
Conueniant ad busta Nini, lateantq; sub vmbra
Arboris. Arbor ibi niueis vberrima pomis
Ardua morus erat gelido contermina fonti. 90
Pacta placent. & lux tarde discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab iisdem.
Callida per tenebras versato cardine Thysbe
Egreditur, fallitq; suos, adopertaq; vultum
Peruenit ad tumulum, dictaq; sub arbore sedit. 95
Audacem faciebat amor. venit ecce recenti
Cæde Leæna boum spumantes oblita rictus

Depositura sitim vicini fontis in vnda.
Quã procul ad Lunæ radios Babylonia Thysbẽ
100 Vidit, & obscurũ timido pede fugit in antrum.
Dumq; fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
Vt Lea sæua sitim multa compescuit vnda,
Dum redit in syluas, inuentos forte sine ipsa
Ore cruentato, tenues laniauit amictus.
105 Serius egressus vestigia vidit in alto
Puluere certa feræ, totoq; expalluit ore
Pyramus, vt vero vestem quoq; sanguine tinctam
Reppeſit, vna duos inquit nox perdet amantes
E quibus illa fuit longa dignissima vita,
110 Nostra nocẽs anima est. ego te miserãda peremi,
In loca plena metus, qui iussi nocte venires,
Nec prior huc veni. nostrum diuellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunq; sub hac habitatis rupe leones.
115 Sed timidi est optare necem. velamina Thysbes
Tollit, & ad pactæ secum fert arboris vmbram.
Vtq; dedit notæ lachrymas, dedit oscula vesti,
Accipe nũc inquit nostri quoq; sanguinis haustus,
Quoq; erat accinctus, demisit in Ilia ferrum.
120 Nec mora feruenti moriens e vulnere traxit,
Et iacuit resupinus humo. cruor emicat alte
Non aliter, quam cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenui stridente foramine, longas
Eiaculatur aquas, atq; ictibus aera rumpit
125 Arborei fœtus aspergine cædis, in atram
Vertuntur faciem, madefactaq; sanguine radix
Purpureo tinxit pendentia mora colore.
Ecce metu non dum posito, ne fallat amantem

Illa redit, iuuenemq; oculis, animoq; requirit.
Quantaq; vitarit narrare pericula gestit. 130
Vtq; locum, & visam cognoscit in arbore formã,
Sic facit incertam pomi color, hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentũ
Membra solum, retroq; pedem tulit, oraq; Buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar, 135
Quod fremit, exigua cũ summũ stringitur aura.
Sed post, quã remorata, suos cognouit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos,
Et laniata comas, amplexaq; corpus amatum,
Vulnera suppleuit lachrymis, fletumq; cruori 140
Miscuit, & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame clamauit, quis te mihi casus ademit?
Pyrame responde, tua te carissima Thysbe
Nominat, exaudi, vultusq; attolle iacentes.
Ad nomen Thysbes oculos in morte grauatos 145
Pyramus erexit, visaq; recondidit illa.
Quæ post, quã vestemq; suam cognouit, & ense
Vidit ebur vacuũ, tua te manus inquit, amorq;
Perdidit infœlix, est & mihi fortis in vnum
Hæc manus, est & amor, dabit hic in vulnera vires. 150
Persequar extinctum, leticq; miserrima dicar
Causa, comesq; tui, quiq; a me morte reuelli
Heu, sola poteras, poteris nec morte reuelli.
His tamen amborum verbis estote rogati
O multum misericq; mei, illiusq; parentes, 155
Vt quos certus amor, q̃s hora nouissima iunxit,
Componi tumulo non inuideatis eodem.
At tu quæ ramis Arbor miserabile corpus
Nunc tegis vnius, mox es tectura duorum,

160 Signa tene cædis, pullosq;, & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumẽta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere deos, tetigere parentes.
165 Nam color in pomo est, vbi permaturuit, ater.
Quodq; rogis superest, vna requiescit in vrna.
Desierat, mediũq; fuit breue tempus, & orsa est
Dicere Leucothoe. vocem tenuere sorores.
Hunc quoq; sydera qui temperat omnia luce
170 Cepit amor solem. Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse deus. videt hic deus omnia primus.
Indoluit facto, Iunonigenæq; marito
Furta tori, furtiq; locum monstrauit. at illi
175 Et mens, &, quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. extemplo graciles ex ære cathenas,
Retiaq;, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
Elimat, non illud opus tenuissima vincant
Stamina, nõ summo quæ pendet Aranea tigno.
180 Vtq; leues tactus, momẽtaq; parua sequantur,
Efficit, & lecto circundata collocat apte.
Vt venere torum coniux, & adulter in vnum,
Arte viri, vinclisq; noua ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
185 Lemnius extemplo valuas patefecit eburnas,
Admisitq; deos. illi iacuere ligati
Turpiter. atq; aliquis de dis non tristibus, optat
Sic fieri turpis. Superi risere diuq;
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
190 Exigit indicij memorem Cythereia pœnam.

Inq; vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. quid nunc Hyperione nate
Forma, color q; tibi, radiataq; lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus vris,
Vreris igne nouo, quiq; omnia cernere debes, 195
Leucothoen spectas, & virgine figis in vna,
Quos mundo debes, oculos, modo surgis Eoo
Temperius cœlo, modo serius incidis vndis,
Spectandiq; mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum, vitiumq; in lumina mentis 200
Transit, & obscurus mortalia pectora terres.
Nec tibi, quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles. facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc vnã, nec te Clymeneq;, Rhodosq;,
Nec tenet æææ genitrix pulcherrima Circes, 205
Quæq; tuos Clytie quamuis despecta petebat
Concubitus, ipsoq; illo graue vulnus habebat
Tempore. Leucothoe multarum obliuia fecit
Gentis odoriferæ, quam formosissima partu
Edidit Eurynome, sed post, quam filia creuit, 210
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit achæmenias vrbes pater Orchamus, isq;
Septimus a prisco numeratur origine Belo.
Axe sub hesperio sunt pascua solis equorum,
Ambrosiam pro gramine habent, ea fessa diurnis 215
Membra ministeriis nutrit, reparatq; labori.
Dumq; ibi quadrupedes cœlestia pabula carpũt,
Noxq; vicẽ peragit, thalamos deus intrat amatos
Versus in Eurynomes faciem genitricis, & inter
Bis sex Leucothoen famulas ad lumina cernit 220
Leuia versato ducentem stamina fuso.

Ergo vbi, ceu mater caræ dedit oscula natæ,
Res ait arcana est, famulæ discedit, neve
Eripite arbitrium matri secreta loquendi.
225 Paruerant, thalamoq; deus sine teste relictus,
Ille ego sum dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculus, mihi crede, places, pauet illa, metuq;
Et colus, & fusi, digitis cecidere remissis.
230 Ipse timor decuit, nec longius ille moratus
In veram rediit speciem, solitumq; nitorem.
At virgo, quamuis inopino territa visu,
Victa nitore dei, posita vim passa querela est.
Inuidit Clytie, neq; enim moderatus in illam
235 Solis amor fuerat, stimulataq; pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatumq; parenti
Indicat, ille ferox, immansuetusq; precantem,
Tendentemq; manus ad lumina Solis, & ille
Vim tulit inuitæ dicentem defodit alta
240 Crudus humo, tumulũq; super grauis addit arenæ.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus, itercq;
Dat tibi, quo possis defessos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terræ
Tollere nympha caput, corpusq; exangue iacebas.
245 Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaethonteos vidisse dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus
Si queat, in viuum tentat reuocare colorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
250 Nectare odorato sparsit corpusq;, locumq;,
Multaq; præquęstus, tanges tamen æthera dixit.
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus

Delicuit, terramq; suo madefecit odore.
Virgaq; per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit, tumulumq; cacumine rupit. 255
At Clytien, quamuis amor excusare dolorem,
Indiciumq; dolor poterat, non amplius author
Lucis adit, Venerisq; modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus vsa
Nympharũ impatiens, & sub Ioue nocte, dieq; 260
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
Perq; nouem luces expers vndæq;, cibiq;,
Rore mero, lachrymisq; suis, ieiunia pauit.
Nec se mouit humo, tantum spectabat euntis
Ora dei, vultusq; suos flectebat ad illum. 265
Membra ferunt hæsisse solo, partemq; coloris
Luridus exangues pallor conuertit in herbas.
Est in parte rubor, violæq; simillimus ora
Flos tegit, illa suum, quamuis radice tenetur,
Vertitur ad Solem, mutataq; seruat amorem. 270
Dixerat, & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuisse negant, pars omnia veros
Posse deos memorant, sed non est Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoe, post, quam siluere sorores,
Quæ radio stantis percurrens stamina telæ, 275
Vulgatos taceo dixit pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem nymphe pellicis ira
Contulit in saxum, tantus dolor vrit amantes.
Nec loquar, vt quondam naturæ iure nouato
Ambiguus fuerit modo vir, modo fœmina, Scython. 280
Te quoq; nunc Adamas, quondã fidissime paruo
Celme Ioui, largoq; satos Curetas ab imbri,
Et Crocon in paruos versum cum Smilace flores,

Prætereo, dulciq; animos nouitate tenebo,
285 Vnde sit infamis, quare male fortibus vndis
Salmacis eneruet, tactosq; remolliat artus,
Discite, causa latet, vis est notissima fontis.
Mercurio puerum diua Cythereide natum
Naiades Idæis enutriuere sub antris.
290 Cuius erat facies, in qua materq;, paterq;
Cognosci possent, nomen quoq; traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia, montes
Deseruit patrios, Idaq; altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
295 Flumina gaudebat, studio minuente laborem.
Ille etiam Lycias vrbes, Lyciæq; propinquos
Caras adit, videt hic stagnum lucentis ad imum
Vsq; solum lymphæ, non illic canna palustris,
Nec steriles vluæ, nec acuta cuspide iunci,
300 Perspicuus liquor est. stagni tamen vltima viuo
Cespite cinguntur, semperq; virentibus herbis,
Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu,
Solaq; Naiadum celeri non nota Dianæ.
305 Sæpe suas illi, fama est, dixisse sorores,
Salmaci vel iaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus ocia misce,
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras,
Nec sua cum duris venatibus ocia miscet,
310 Sed modo fonte suo, formosos perluit artus,
Sæpe cytheriaco deducit pectine crines,
Et quid se deceat, spectatas consulit vndas.
Nunc perlucenti circundata corpus amictu
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.

Sæpe legit flores, & tunc quoq; forte legebat, 315
Cum puerum vidit, visumq; optauit habere.
Nec tamen ante adit, & si properabat adire,
Quam se composuit, quã circunspexit amictus.
Et finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui, puer o dignissime credi 320
Esse deus, seu tu deus es, potes esse Cupido,
Siue es mortalis, qui te genuere beati.
Et mater fœlix, & fortunata profecto
Si qua tibi soror est, & quæ dedit vbera nutrix.
Sed longe cunctis, longeq; beatior illa est, 325
Si qua tibi sponsa est, si quam dignabere tæda,
Hæc tibi, siue aliqua est, mea sit furtiua voluptas.
Seu nulla est, ego sim, thalamũq; ineamus eundẽ.
Nais ab his tacuit, pueri rubor ora notauit.
Nescit quid sit amor, sed & erubuisse decebat. 330
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti
Cum frustra resonant æra auxiliaria Lunæ.
Poscenti nymphæ sine fine sororia saltem
Oscula, iamq; manus ad eburnea colla ferenti, 335
Desinis, aut fugio, tecumq; ait ista relinquo,
Salmacis extimuit, locaq; hæc tibi libera trado
Hospes ait, simulatq; gradu discedere verso
Tum quoq; respiciens, fruticũq; recondita sylua
Delituit, flexoq; genu summisit, at ille 340
Vt puer, & vacuus, & inobseruatus in herbis
Hucit, & hinc illuc, & in alludentibus vndis
Summa pedum, taloq; tenus vestigia tingit.
Nec mora, temperie blandarũ captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit. 345

Tum vero ſtupuit, nudæq; cupidine formæ
Salmacis exarſit, flagrãt quoq; lumina nymphæ.
Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Oppoſita ſpeculi referitur imagine Phœbus.
350 Vixq; morã patitur, vix iam ſua gaudia differt,
Iam cupit amplecti, iam ſe male continet amens.
Ille cauis velox applauſo corpore palmis
Deſilit in latices, alternaq; brachia iactans
In liquidis tranſlucet aquis, vt eburnea ſi quis
355 Signa tegat, claro vel candida lilia vitro.
Vicimus & meus eſt exclamat Nais, & omni
Veſte procul iacta, mediis immittitur vndis,
Pugnantemq; tenet, luctantiaq; oſcula carpit,
Subiectaq; manus, inuitaq; pectora tangit.
360 Et nunc hac iuueni, nunc circunfunditur illac,
Deniq; nitentem contra, elabiq; volentem
Implicat vt ſerpens, quam regia ſubſtinet ales,
Sublimemq; rapit, pendens caput illa, pedesq;
Alligat, & cauda ſpaciantes implicat alas.
365 Vtq; ſolent ederæ longos intexere truncos,
Vtve ſub æquoribus deprenſum pulypus hoſtem
Continet, ex omni demiſſis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades, ſperataq; gaudia nymphæ
Denegat, illa premit, demiſſaq; corpore toto
370 Sicut inhærebat, pugnes licet improbe dixit,
Non tamen effugies, ita diij iubeatis, & iſtum
Nulla dies a me, nec me diducat ab iſto.
Vota ſuos habuere deos, nam mixta duorum
Corpora iunguntur, faciesq; inducitur illis
375 Vna, velut ſi quis conducat cortice ramos,
Creſcendo iungi, pariterq; adoleſcere cernat.

Sic vbi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, sed forma duplex, nec fœmina dici,
Nec puer vt possit, neutrũq;, & vtrunq; videtur.
Ergo vbi se liquidas, quo vir descenderat, vndas 380
Semimarem fecisse videt, mollitaq; in illis
Membra, manus tendens, sed iam nõ voce virili,
Hermaphroditus ait, nato date munera vestro
Et pater, & genitrix, amborũ nomen habenti.
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde 385
Semiuir, & tactis subito mollescat in vndis.
Motus vterq; parens, nati rata verba biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.
Finis erat dictis, & adhuc Mineia proles
Vrget opus, spernitq; deum, festumq; profanat, 390
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis, & adunco tibia cornu,
Tinnulaq; æra sonãt, & olent myrrhæq;, crociq;,
Resq; fide maior, cœpere virescere telæ,
Inq; ederæ faciem pendens frondescere vestis. 395
Pars abit in vites, & quæ modo fila fuerunt,
Palmite mutantur, de stamine pampinus exit.
Purpura fulgorem pictis accommodat vuis.
Iamq; dies exactus erat, tempusq; subibat.
Quod tu nec tenebras, nec posses dicere lucem, 400
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesq; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes.
Falsaq; sæuarum simulacra vlulare ferarum.
Fumida iandudum latitant per tecta sorores, 405
Diuersæq; locis ignes, ac lumina vitant.
Dumq; petũt tenebras, paruos mẽbrana per artus

Porrigitur, tenuesq; includunt brachia pennæ.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram,
410 Scire sinunt tenebræ non illas pluma leuauit,
Sustinuere tamen se perlucentibus alis.
Conatæq; loqui, minimam pro corpore vocem
Emittunt, peraguntq; leues stridore querelas,
Tectaq; non syluas celebrant, lucemq; perosæ
415 Nocte volant, seroq; tenent a vespere nomen.
Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat, magnasq; noui matertera vires
Narrat vbiq; dei, deq; tot sororibus expers
Vna doloris erat, nisi quem fecere sorores.
420 Aspicit hanc natis, thalamoq; Athamãtis habentẽ
Sublimes animos, & alumni numine Iuno,
Non tulit, & secum, potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoq; immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri,
425 Et triplices operire nouis Mineidas alis,
Nil poterit Iuno, nisi multos flere dolores?
Idq; mihi satis est, hæc vna potentia nostra est.
Ipse docet quid agam, fas est & ab hoste doceri.
Quidq; furor valeat Pentheia cæde, satisq;,
430 Ac super ostendit, cur non stimuletur? eatq;
Per cognata suis exempla sororibus Ino?
Est via decliuis funesta nubila taxo,
Ducit ad infernas per multa silentia sedes.
Styx nebulas exhalat iners, vmbræq; recentes
435 Descendunt illac, simulacraq; functa sepulchris.
Pallor, hyemsq; tenent late loca senta, nouiq;,
Qua sit iter manes, stygiã quod ducat ad vrbem,
Ignorant, vbi sit nigri fera regia Ditis.

Mille capax aditus, & apertas vndiq; portas
Vrbs habet, vtq; fretum de tota flumina terra, 440
Sic omnes animas locus accipit ille, nec vlli
Exiguus populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exangues sine corpore, & ossibus vmbræ.
Parsq; forum celebrant, pars imi tecta tyranni,
Pars aliquas artes antiquæ imitamina vitæ 445
Exercent, aliam partem sua pœna coercet.
Substinet ire illuc cœlesti sede relicta
(Tantum odiis, iræq; dabat, Saturnia Iuno.)
Quo simul intrauit, sacroq; a corpore pressum
Intremuit limen, tria Cerberus extulit ora, 450
Et tres latratus simul edidit. illa sorores
Nocte vocat genitas graue, & implacabile numẽ.
Carceris ante fores clausas adamante sedebant,
Deq; suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnorunt inter caliginis vmbras 455
Surrexere deæ. sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityus lanianda, nouemq;
Iugeribus distractus erat. tibi Tantale nullæ
Deprendũtur aquæ, quæq; ĩminet, effugit arbor.
Aut petis, aut vrges ruiturum Sisyphe saxum. 460
Voluitur Ixion, & se sequiturq;, fugitq;.
Moliriq; suis letum patruelibus ausæ
Assidue repetunt, quas perdunt, Belides vndas.
Quos omnes facie post, quam Saturnia torua
Vidit, & ante omnes Ixiona, rursus ab illo 465
Sisyphon aspiciens, cur hic e fratribus inquit
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia diues habet? qui me cum coniuge semper
Spreuit? & exponit causas odiiq;, viæq;.

470 Quidq; velit, quod vellet erat, ne regia Cadmi
Staret, & in facinus traherent Athamãta furores,
Imperium, promissa, preces confundit in vnum,
Sollicitatq; deas, sic hæc Iunone locuta,
Tisiphone canos, vt erat turbata. capillos
475 Mouit, & obstantes reiecit ab ore colubros,
Atq; ita, non longis opus est ambagibus inquit.
Facta puta, quæcunq; iubes, inamabile regnum
Desere, teq; refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Iuno, quã cœlum intrare parantem
480 Roratis lustrauit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora Tisiphone madefactã sanguine sumit
Importuna facem, fluidoq; cruore rubentem
Induitur pallam, tortoq; incingitur angue,
Egrediturq; domo, luctus comitatur euntem,
485 Et pauor, & terror, trepidoq; insania vultu.
Limine constiterat, postes tremuisse feruntur
Aeolij, pallorq; fores infecit acernas.
Solq; locum fugit, monstris exterrita coniux.
Territus est Athamas, tectoq; exire parabant.
490 Obstitit infœlix, aditumq; obsedit Erinnys.
Nexaq; vipereis distendens brachia nodis
Cæsariem excussit, motæ sonuere colubræ.
Parsq; iacent humeris, pars circũ pectora lapsæ
Sibila dant, saniẽq; vomũt, linguisq; coruscant.
495 Inde duos mediis abrupit crinibus angues,
Pestiferaq; manu raptos immisit. at illi
Inoosq; sinus, Athamanteosq; pererrant,
Inspirantq; graues animos, nec vulnera membris
Vlla ferunt, mens est, quæ diros sentiat ictus.
500 Attulerat secũ liquidi quoq; monstra veneni

Oris cerberei ſpumas,& virus echidnæ,
Errorescq; vagos,cæcæq; obliuia mentis,
Et ſcelus,& lachrymas,rabiēq;,& cædis amorē,
Omnia trita ſimul,quæ ſanguine mixta recenti
Coxerat ære cauo viridi verſata cicuta. 505
Dumq; pauent illi,vertit furiale venenum
Pectus in amborū,præcordiaq; intima mouit.
Tum face iactata per eundem ſæpius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix,iuſſiq; potens ad inania magni 510
Regna redit Ditis,ſumptūq; recingitur anguem.
Protinus Aeolides media furibundus in aula
Clamat Io comites,his retia tendite ſyluis.
Hic modo cū gemina viſa eſt mihi prole leæna,
Vtq; feræ,ſequitur veſtigia coniugis amens, 515
Deq; ſinu matris ridentem,& parua Learchum
Brachia tendentē rapit,& bis,terq; per auras
More rotat fundæ,rigidoq; infantia ſaxo
Diſcutit ora ferox.tum deniq; concita mater,
Seu dolor hoc fecit,ſeu ſparſi cauſa veneni 520
Exululat,ſparſisq; fugit male ſana capillis.
Teq; ferens paruum nudis Melicerta lacertis,
Ehohe Bacche ſonat.Bacchi ſub nomine Iuno
Riſit,& hos vſus præſtet tibi dixit,alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus,pars ima cauatur 525
Fluctibus,& tectas defendit ab imbribus vndas,
Summa riget,frontēq; in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc(vires inſania fecerat)Ino,
Seq; ſuper pontum nullo tardata timore
Mittit,onusq; ſuum,percuſſa recanduit vnda. 530
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,

Sic patruo blandita suo est, o numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit Neptune potestas,
Magna quidem posco, sed tu miserere meorum,
535 Iactari quos cernis in Ionio immenso,
Et dis adde tuis, aliqua & mihi gratia ponto est,
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, gratumq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus, & abstulit illis,
540 Quod mortale fuit, maiestatemq; verendam
Imposuit, nomenq; simul, faciemq; nouauit.
Leucotheaq; deum cum matre Palæmona dixit.
Sidoniæ comites quantum valuere secutæ
Signa pedum, primo videre nouissima saxo,
545 Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxere domum, scissis cum veste capillis.
Vtq; parum iustæ, nimiumq; in pellice sæuæ
Inuidiam fecere deæ. conuitia Iuno
Non tulit, & faciam vos ipsas maxima dixit
550 Sæuitiæ monimenta meæ. res dicta secuta est.
Nam quæ præcipue fuerat pia, persequar inquit
In freta reginam, saltumq; datura, moueri
Haud vsquam potuit, scopuloq; affixa cohæsit.
Altera dum solito tentat plangore ferire
555 Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa manus, vt forte tetenderat in maris vndas,
Saxea facta manus in easdem porrigit vndas.
Huius vt arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subito digitos in crine videres.
560 Quo quæq; in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ, quæ nũc quoq; gurgite in illo
Aequora distringunt summis Cadmeides alis.

Nescit Agenorides natam, paruumq; nepotem
Aequoris esse deos, luctu, seriecq; malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit 565
Conditor vrbe sua, tanquam fortuna locorum,
Non sua se premeret, longisq; erroribus actus
Contigit Illyricos profuga cum coniuge fines.
Iamq; malis, annisq; graues dũ prima retractant
Facta domus, releguntq; suos sermone labores, 570
Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens
Cadmus ait fuerat tum, cum Sidone profectus,
Vipereos sparsi per humũ noua semina dentes?
Quem si cura deum tam certa vindicat ira,
Ipse precor serpens in longam porrigar aluum, 575
Dixit, & vt serpens in longam tenditur aluum,
Duratæq; cuti squammas increscere sentit,
Nigraq; Cæruleis variari corpora guttis.
In pectusq; cadit pronus, cõmixtaq; in vnum
Paulatim tereti tenuantur acumine crura. 580
Brachia iam restant, quæ restant brachia tendit.
Et lachrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede o coniux, accede miserrima dixit.
Dumq; aliquid superest de me, me tange, manũq;
Accipe, dũ manus est, dũ non totũ occupat anguis. 585
Ille quidẽ vult plura loqui, sed lingua repente
In partes est fissa duas, nec verba loquenti
Sufficiũt, quotiesq; aliquos parat edere quæstus,
Sibilat, hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora coniux, 590
Cadme mane, teq; infœlix his exue monstris.
Cadme qd hoc? vbi pes? vbi sunt hũeriq;, manusq;?
Et color, & facies? & dum loquor omnia, cur non

Me quoq; cælestes in eundem verticis anguem.
595 Dixerat, ille suæ lambebat coniugis ora.
Inq; sinus caros, veluti cognosceret, ibat.
Et dabat amplexus, assuetaq; colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur, at illis
Lubrica perlucent cristati colla draconis.
600 Et subito duo sunt, iunctoq; volumine serpunt,
Donec in appositi nemoris subiere latebras.
Nũc quoq; nec fugiũt hoĩem, nec vulnere lædũt,
Quidq; prius fuerint, placidi meminere dracones.
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
605 Magna nepos dederat, quem debellata colebat
India, quem positis celebrabat Achaia templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acrisius superest, qui mœnibus arceat vrbis
Argolicæ, contraq; deum ferat arma, genusq;
610 Non putat esse deum, neq; em̃ Iouis esse putabat
Persea, quem pluuio Danae conceperat auro.
Mox tamen Acrisium, (tanta est præsentia veri,)
Tam violasse deum, quam non agnosse nepotem,
Pœnitet, impositus iam cœlo est alter, & alter
615 Viperei referens spolium memorabile monstri
Aera carpebat tenerum stridentibus alis.
Cumq; super Libycas victor penderet arenas
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ,
Quas humus exceptas varios animauit in angues,
620 Vnde frequens illa est, infestaq; terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus
Nunc huc, nunc illuc exemplo nubis aquosæ
Fertur, & ex alto seductas æthere longe
Despectat terras, totumq; superuolat orbem.

Tergeli das Arctos, ter Cancri brachia vidit, 625
Sæpe sub occasus, sæpe est ablatus in ortus.
Iamq; cadente die veritus se credere nocti
Constitit hesperio regis Atlantis in orbe,
Exiguamq; petit requiem, dum Lucifer ignes
Euocet Auroræ, cursusq; Aurora diurnos. 630
Hic hominum cunctis ingenti corpore præstans
Iapetionides Atlas fuit, vltima tellus
Rege sub hoc, & pontus erat, qui solis anhelis
Aequora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi, totidemq; armenta per herbas 635
Errabant, & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hospes ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iuppiter author, 640
Siue es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium, requiemq; peto, memor ille vetustæ
Sortis erat, dederat Themis hanc Parnasia sortem.
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulũ Ioue natus habebit. 645
Id metuens solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vasto dederat seruanda draconi,
Arcebatq; suis externos finibus omnes.
Huic quoq; vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris ait, longe tibi Iuppiter absit. 650
Vimq; minis addit, manibusq; expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem fortia dictis.
Viribus inferior, quis enim par esset Atlantis
Viribus? at quoniam parui tibi gratia nostra est,
Accipe munus ait, leuaq; a parte Medusæ 655

Ipse retroversus squalentia protulit ora.
Quātus erat mons factus Atlas, nā barba, comæq;
Insyluas abeunt, iuga sunt humeriq;, manusq;.
Quod caput ante fuit, summo est in monte cacumen.
660 Ossa lapis fiunt, tum partes altus in omnes
Creuit in immensum, sic Di statuistis, & omne
Cum tot syderibus cœlum requieuit in illo.
Clauserat Hippotades æterno carcere ventos,
Admonitorq; operum cœlo clarissimus alto
665 Lucifer ortus erat, pennis ligat ille resumptis
Parte ab vtraq; pedes, teloq; accingitur vnco,
Et liquidum motis talaribus aera findit.
Gentibus innumeris circumq;, infraq; relictis
Aethiopum populos, Cepheiaq; conspicit arua.
670 Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedam pœnas iniustus iusserat Hammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades, nisi q; leuis aura capillos
Mouerat, & tepido manabant lumina fletu,
675 Marmoreum ratus esset opus, trahit inscius ignes,
Et stupet, & visæ correptus imagine formæ
Pene suas quatere est oblitus in aere pennas.
Vt stetit, o dixit non istis digna cathenis,
Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes,
680 Pande requirenti nomen, terræq;, tuumq;,
Et cur vincla geras, primo silet illa, nec audet
Appellare virum virgo, manibusq; modestos
Cælasset vultus, si non religata fuisset.
Lumina, q̄d potuit, lachrymis impleuit abortis.
685 Sæpius instanti, sua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræq;, suumq;,

Quantaq; maternæ fuerit fiducia form
Indicat, & non dum memoratis omnibus vnda
Insonuit, veniensq; immenso belua ponto
Eminet, & latum sub pectore possidet æquor. 690
Conclamat virgo, genitor lugubris, & vna
Mater adest, ambo miseri, sed iustius illa.
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangorēq; ferunt, vinctoq; in corpore adhærent.
Tum sic hospes ait, lachrymarū longa manere 695
Tēpora vos poterūt, ad opē breuis hora ferēda est.
Hanc ego si peterem Perseus Ioue natus, & illa,
Quā clausam impleuit fœcundo Iuppiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perseus superator, & alis
Aethereas ausus iactatis ire per auras, 700
Præferrer cunctis certe gener, addere tantis
Dotibus, & meritū, (faueant modo numina,) tento.
Vt mea sit seruata mea virtute paciscor.
Accipiunt legem, quis enim dubitaret? & orant,
Promittuntq; super regnum dotale parentes. 705
Ecce velut nauis præfixo concita rostro
Sulcat aquas iuuenum sudantibus acta lacertis,
Sic fera dimotis impulsu pectoris vndis
Tantū aberat scopulis, quantū balearica torto
Funda potest plumbo medij transmittere cœli. 710
Cum subito iuuenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abiit, & in æquore summo
Vmbra viri visa est, visam fera sæuit in vmbram.
Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo
Præbentem Phœbo liuentia terga draconem 615
Occupat aduersum, neu sæua retorqueat ora,
Squāmigeris auidos figit ceruicibus vngues,

Sic celeri misso præceps per inane volatu
Terga feræ pressit, dextroq; frementis in harmo
720 Inachides ferrum curuo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa graui modo se sublimis in auras
Attollit, modo subdit aquis, modo more ferocis
Versat apri, quem turba canũ circumsona terret.
Ille auidos morsus velocibus effugit alis,
725 Quaq; patent nũc terga cauis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc qua tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.
Bellua puniceo mixtos cum sanguine fluctus
Ore vomit, maduere graues aspergine pennæ,
730 Nec bibulis vltra Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum, qui vertice summo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisq; tenens iuga prima sinistra
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
735 Littora cum plausus, clamor, superasq; deorum
Impleuere domos, gaudent generumq; salutant,
Auxiliumq; domus, seruatoremq; fatentur
Cassiepe, Cepheusq; pater, resoluta cathenis
Incedit virgo pretiumq;, & causa laboris.
740 Ipse manus hausta victrices abluit vnda.
Anguiferumq; caput dura ne lædat arena,
Mollit humum foliis, natasq; sub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibulaq; etiã nunc viua medulla
745 Vim rapuit monstri, tactuq; induruit huius,
Percepitq; nouum ramis, & fronde rigorem.
At pelagi nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent,

Seminaq; ex illis vt erant iactata per vndas,
Nunc quoq; coraliis eadem natura remansit, 750
Duritiem tacto capiant vt ab aere, quodq;
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.
Dis tribus ille focos totidem de cespite ponit.
Leuum Mercurio, dextrum tibi bellica Virgo.
Ara Iouis media est, mactatur vacca Mineruæ. 755
Alipedi vitulus, taurus tibi summe deorum.
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
Indotata rapit, tædas Hymenæus, amorq;
Præcipiunt, largis satiantur odoribus ignes,
Sertaq; dependent tectis, & vbiq;, lyræq;, 760
Tibiaq;, & cantus animi fœlicia læti
Argumenta sonant, reseratis aurea valuis
Atria tota patent, pulchroq; instructa paratu
Cepheni proceres ineunt conuiuia regis.
Post, quã epulis functi generosi munere Bacchi 765
Diffudere animos, cultusq;, genusq; locorum
Quærit Abantiades, quærenti protinus vnus
Narrat Lyncides, moresq;, habitumq; virorum,
Quæ simul edocuit, nunc o fortissime dixit
Fare precor Perseu quanta virtute, quibusq; 770
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades gelido sub Atlante iacentẽ
Esse locum solidæ tutum munimine molis,
Cuius in introitu geminas habitasse sorores
Phorcydas vnius sortitas luminis vsum. 775
Id se sollerti, furtim dum traditur, astu
Supposita cepisse manu, perq; abdita longe
Deuiaq;, & syluis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos, passimq; per agros

780 Perq; vias vidisse hominũ simulacra, ferarumq;
In silicem ex ipsis visa conuersa Medusa.
Se tamen horrendæ clypei, quem leua gerebat,
Aere repercuso formam aspexisse Medusæ.
Dumq; grauis somnus colubros, ipsamq; tenebat,
785 Eripuisse caput collo, pennisq; fugacem
Pegason, & fratrem matris de sanguine natos.
Addidit & longi non falsa pericula cursus,
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto,
Et quæ iactatis tetigisset sydera pennis.
790 Ante expectatum tacuit, tamen excipit vnus
Ex numero procerũ quærens cur vna sororum
Gesserit alternis immixtos crinibus angues.
Hospes ait, quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti causam, clarissima forma,
795 Multorumq; fuit spes inuidiosa procorum
Illa, nec in tota conspectior vlla capillis
Pars fuit, inueni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Mineruæ
Dicitur, auersa est, & castos ægide vultus
800 Nata Iouis texit, neve hoc impune fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in hydros.
Nunc quoq; vt attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in aduerso quos fecit, substinet angues.

P. OVI. NASO. METAMOR-
PHOSEON LIB. V.